

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

1948 הסיפור האמיתי - 27081

תאריך עדכון אחרון 30-04-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ביה"ס להיסטוריה - תכנית מצטיינים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): הלל כהן בר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: hillel.cohen@huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ד 14--15

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

זהו סמינריון מחקרי במהלכו יכתבו התלמידים עבודות על אירועים ותהליכים הקשורים למלחמת 1948, תוך התייחסות לשאלות אודות יכולתנו להכיר את העבר, ותוך ניתוח הספרות הקיימת - ישראלית, פלסטינית ואחרת - אודות 1948 והגורמים שעיצבו אותה.

מטרות הקורס:

מטרתו של סמינריון מחקרי זה היא ללמוד יחד את 1948 וכיצד נכתבת היסטוריה במציאות של סכסוך ומהם הגורמים הייחודיים המעצבים אותה. זאת תוך שימוש במלחמת 1948 כמקרה בוחן.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להציג את הזרמים העיקריים בהיסטוריוגרפיה של 1948 ומה עיצב כל אחד מהם, להשוות בין ניתוחים שונים של 1948 ואירועים במהלכה הן ברמה העובדתית והן בהתייחסות לעולם המושגים של הכותבים השונים, לנתח מקורות ראשונים ומשניים תוך הבנת הנחות היסוד של כותביהם, למקם את הכתיבה שלהם עצמם בתוך מסורת הכתיבה על 1948.

דרישות נוכחות (%) :
90%

שיטת ההוראה בקורס: פרונטלי, תרגיל, הצגת רפראטים של סטודנטים, עבודה על מקורות

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

חטיבה I - מחלוקות וגישות בהיסטוריוגרפיה

היסטוריה פוזיטיביסטית והיסטוריה נרטיבית:

היסטוריה ופוליטיקה

היסטוריה בעל-פה

על סיבתיות היסטורית

על זיכרון קולקטיבי

חטיבה II - 1948: שיח ציבורי ומחקר בישראל

1948 - מצב המחקר - והוויכוח הישן עם 'ההיסטוריונים החדשים'

מלחמת 48 ודעת הקהל בישראל

יחסי הכוחות בתש"ח

מדינה כיוצרת זיכרון - ניסיון מעקב אחר יצירת הזיכרון הקולקטיבי הישראלי

סילוף מקורות היסטוריים?

חטיבה III - שיח(ים) ערבי(ם) על המלחמה - זיכרון והיסטוריה

הזיכרון הקולקטיבי הפלסטיני וסוכניו
היסטוריה שבעל-פה ו-1948
זכרונות איש(ים)

חטיבה IV - שלבים, אירועים וסוגיות
פרוץ הקרבות והמלחמה הבין-קהילתית: קריאת מקורות ארכיוניים ומשניים
מעשי טבח ופשעי מלחמה
דיר יאסין - טבח, הרג או מסע הכפשה?
תכנית ד' - התכנית והמחלוקת
כיבוש הערים: השוואת הגרסאות בעניין חיפה
נפילת לוד - הגרסאות
מעורבות מדינות ערב:
עבדאללה ו"הקנוניה"
האו"ם ומשטר ההפוגות
מיעוטים וסייענים במלחמה
שיחות שביתת הנשק וניסיונות פיוס
תביעת/זכות השיבה

חומר חובה לקריאה:

התלמידים יחלקו ביניהם את מטלות הקריאה, פרט לפריטים שיהיו חובה לכולם:
על פוסטמודרניזם וגישתו של היידן וייט לכתיבה היסטורית

אלעזר וינריב, היסטוריה: מיתוס או מציאות (תל אביב, האוניברסיטה הפתוחה, 2003), 322—345
(נמצא בספריה, BOOKS-E, <http://OpenU/OTB/Olive/il.org.sefereshet.olvreader/?http;C10337/2008/01/05&usticket&eq;Z3Vlc3Q&ticket&eq;>)

היסטוריה ופוליטיקה

יהושע אריאלי, היסטוריה ופוליטיקה (תל-אביב: עם עובד, 1992), 21-33.

John Gillis, "Memory and Identity", in J. Gillis (ed.), *Commemorations: The Politics of National Identity* (Princeton: Princeton UP, 1994), 3-24.

היסטוריה בעל-פה

Paul Thompson, *The Voice of the Past: Oral History* (Oxford: Oxford University Press, 1978), 72-91, 101-09.

Staughton Lynd, "Oral History from below". *The Oral History Review*, Vol. 21, No. 1 (Spring, 1993), pp. 1-8.

על סיבתיות היסטורית
ו.ה. דר"י, "תפיסות על סיבתיות בספרו של א.ג.פ. טיילור על שורשי מלחמת העולם השנייה", בתוך
וינריב, כרך ב', עמ' 291-267.

על זיכרון קולקטיבי
Wulf Kansteiner, "Finding Meaning in Memory: Methodological Critique of Collective
Memory Studies," *History and Theory*, Vol. 41 (2002), 179-197.

חטיבה II - 1948: שיח ציבורי ומחקר בישראל

1948 - מצב המחקר - והוויכוח הישן עם 'ההיסטוריונים החדשים'

נתנאל לורך, "בעיית ההיסטוריוגרפיה של מלחמת העצמאות", קתדרה 1 (1976), עמ' 63 ואילך.

שמחה פלפן, לידת ישראל: מיתוס ומציאות (ת"א, 1990).

מרדכי בר-און, "מבט שני לאחר: רוויזיה בהיסטוריוגרפיה של מלחמת תש"ח וראשית המדינה", יהדות
זמננו, 6 (תש"ן).

יוסי בן ארצי, "על ההיסטוריוגרפיה של מלחמת העצמאות", קתדרה, 65, תשנ"ג

יחיעם ויץ (עורך), בין חזון לרוויזיה: מאה שנות היסטוריוגרפיה ציונית (ירושלים: מרכז זלמן שזר,
1997).

יום עיון בנושא "ישראלים, פלשתינים, ירדנים 1948-1953", לרגל הופעת ספריו החדשים של פרופ'
יואב גלבר: "קוממיות ונכבה" ו-"1948-1953 dialogue Jordanian-Israeli"
(10.6.2004), עמ' 1-6, 19-27. [בהיילרן]

E. Rogan and A. Shlaim (eds.), "Preface to the second edition" and "Introduction",
in *The War for Palestine: Rewriting the History of 1948* (Cambridge: Cambridge
University Press, 2007), pp. 1-4.

מרדכי בר-און (מראיין), "ריאיון עם ההיסטוריון יואב גלבר", בתוך ענת שירן (עורכת), מלחמה בת 60:
שיחות, מחקרים ומקורות על מלחמת העצמאות. בסידרה עלי זית וחרב, ח' (2008) (תל אביב: משרד
הביטחון, 2008), 13-43.

אלון קדיש (מנחה), "מפגש חוקרים צעירים", מלחמה בת 60, עמ' 114-137.

מלחמת 48 ודעת הקהל בישראל

תרגיל ניתוח טוקבקים: סקירת תום שגב על ספרו של בני מוריס: 1948: תולדות המלחמה הערבית
הישראלית הראשונה, הארץ, 9 ביולי 2010, והתגובות לכתבה (בהיילרן).
[לקרוא הטוקבקים -- להציע קריטריונים לניתוח ולמיון - מסקנות]

יחסי הכוחות בתש"ח

אלון קדיש וב"ז קדר, מעטים מול רבים? עיונים ביחסי הכוחות הכמותיים בקרבות יהודה המקבי ובמלחמת העצמאות (ירושלים: מגנס, 2008) [משאב אלקטרוני דרך קטלוג הספרייה].

ר' גם דוחות ערביים בתוך אוסף המסמכים שפרסם וליד ח'אלדי

Walid Khalidi, "Selected Documents on the 1948 Palestine War", *Journal of Palestine Studies*, 27:3 (Spring, 1998), pp. 60-105.

מדינה כיוצרת זיכרון – ניסיון מעקב אחר יצירת הזיכרון הקולקטיבי הישראלי
תרגיל ראיונות: (פרטים בהמשך).

מירון בנבינשתי, "המפה העברית", תיאוריה וביקורת 11 (1997), 7-30.
Rafi Nets-Zehngut, "The Israeli National Information Center and Collective Memory of the Israeli-Arab Conflict", *MEJ*, 64:4 (2008), 653-670.

מרדכי בר-און, "זכרונות תש"ח: זיכרון אישי, זיכרון קולקטיבי וחקר 'מה שהיה באמת'", בתוך ספרו גבולות עשנים, עיונים בתולדות מדינת ישראל 1967-1948 (ירושלים: יב"צ, 2001), עמ' 108-128.

אילן פפה, "מדע ועלילה בשירות הלאומיות: היסטוריוגרפיה וקולנוע בסכסוך הישראלי-ערבי", בתוך: נורית גרץ, אורלי לובין וג'אד נאמן (עורכים), מבטים פיקטיביים על קולנוע ישראלי (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1995), 119-92.

סילוף מקורות היסטוריים?

בני מוריס, "מבט חדש על מסמכים ציוניים מרכזיים", בתוך ספרו תיקון טעות: יהודים וערבים בארץ ישראל 1956-1936 (תל אביב: עם עובד, 2000), עמ' 104-140.

אפרים קארש, "סילוף מתוך פיכחון? סילוף מתוך עיוורון? בני מוריס על סוגיית ה"טרנספר", אלפיים, מס' 13, (1990), עמ' 212-232.
חטיבה III - שיח (ים) ערבי (ם) על המלחמה - זיכרון והיסטוריה

Avraham Sela, "Arab Historiography of the 1948 War: The Quest for Legitimacy," in: Silberstein, Laurence J. (ed.), *New Perspectives on Israeli History* (New York: New York University Press, 1991), pp. 124-154.

הזיכרון הקולקטיבי הפלסטיני וסוכניו
Mamduh Nofal and others, "Reflections on Al-Nakbah", *Journal of Palestine Studies*, 28:1 (1998), pp. 5-35. [JSTOR]

Walid Khalidi, *All That Remains: The Palestinian Villages Occupied and Depopulated by Israel in 1948* (Washington D.C.: Institute for Palestine Studies, 1992).

Ahmad Sa'di, "Catastrophe, Memory and Identity: Al-Nakbah as a Component of Palestinian Identity", *Israel Studies*, 7:2 (), 175-198.

היסטוריה שבעל-פה ו-1948

Sherna Berger Gluck, "Oral History and al-Nakba", *The Oral History Review* 2008, Vol. 35, No. 1, pp. 68-80

אפרת בן זאב, "הכפר הפלסטיני אג'ם ב-1948: מבט היסטורי-אנתרופולוגי", המזרח החדש, מ"ג (תשס"ב), עמ' 65-82.

היכרות עם פרוייקט הוידאו של REMEMBERED PALESTINE

זכרונות איש(ים)

Fawzi Al-Qawaqji, "Memoirs, 1948," *Journal of Palestine Studies*, 1:4 (1972); and 2:1 (1973).

Gamal Abdul Nasser, "Memoirs of the first Palestine War," *Journal of Palestine Studies*, 2:2, 1972.

Jawad Botmeh, "Civil Resistance in Palestine: The village of Battir in 1948", (MA thesis, Coventry University September 2006).

חטיבה IV - שלבים, אירועים וסוגיות

הצעת החלוקה - עמדות יהודים וערבים

נוסח ההמלצה של ועדת האו"ם וחומר רקע ממקורות יהודים, ערבים ובינלאומיים - ר' רות גביון, ששים שנה להחלטת כ"ט בנובמבר 1947 (ירושלים: מרכז מציל"ה, תשס"ט). החומר נמצא גם ברשת (ר' קישור בהיילרן).

ובנוסף:

Jamal al-Husseini, "Palestine Partition Denounced", *Vital Speeches of the Day*, 10/15/47, Vol. 14:1, pp. 2-9.

Abba Hillel Silver, "Palestine Partition Acceptable", *Vital Speeches of the Day*, 10/15/47, Vol. 14:1, p10-15.

Walid Khalidi, "Revisiting the UNGA Partition Resolution", *Journal of Palestine Studies*, Vol. 27, No. 1 (Autumn, 1997), pp. 5-21

פרוץ הקרבות והמלחמה הבין-קהילתית: קריאת מקורות ארכיוניים ומשניים

קריאת דו"ח הנציב העליון, דיון בעניין 'שם'.

בני מוריס, 1948: תולדות המלחמה הערבית-הישראלית הראשונה (תל אביב: עם עובד, 2010), פרק שלישי.

נמרוד הגלעד, "המושבה רחובות במלחמת העצמאות" (ירושלים: האוניברסיטה העברית, עבודת גמר לתואר שני), 2002.

שמריהו בן פזי, "לא על הלחם לבדו": משק הדגנים במלחמה הבין-קהילתית", בתוך מרדכי בר-און ומאיר חזן (עורכים), אזרחים במלחמה: קובץ מחקרים על החברה האזרחית במלחמת העצמאות (ירושלים: יד יצחק בן צבי, עם המכון לחקר הציונות באוני' ת"א והעמותה לחקר כח המגן על שם גלילי), 430-409.

איתמר רדאי, "קריסתו ועקירתו של מעמד הביניים הבורגני הערבי-פלסטיני ב-1948: שכונת קטמון - מקרה מבחן", בתוך מרדכי בר-און ומאיר חזן (עורכים) עם במלחמה: קובץ מחקרים על החברה האזרחית במלחמת העצמאות (ירושלים: יב"צ, תשס"ז), 372-339.

מעשי טבח ופשעי מלחמה

Saleh Abdel Jawad, "Zionist Massacres: the Creation of the Palestinian Refugee Problem in the 1948 War", in Eyal Benvenisti, Chaim Gans and Sari Hanafi (eds.), *Israel and the Palestinian Refugees* (Berlin: Springer; Max Plant Institut, 2007), pp. 59-127.

מוריס, 1948, פרק 4

יוחנן בן יעקב, גוש עציון: חמישים שנות מאבק ויצירה (גוש עציון: יד שפירא, 1983), עמ' 313-273.

דיר יאסין – טבח, הרג או מסע הכפשה?

יצחק לוי (לויצה), תשעה קבין (מערכות, 1986), 345-340.

מאיר אביזוהר, מוריה בירושלים בתש"ח (ת"א: מחברות לספרות, 2002). [בהיילרן]

אורי מילשטין, עלילת דם בדיר יאסין (ת"א: המדרשה הלאומית, 2007).

Benny Morris, "The Historiography of Deir Yassin", *Journal of Israeli History*, 24:1, (2005), 79-107

תכנית ד' – התכנית והמחלוקת

Walid Khalidi, "Plan Dalet: Master Plan for the Conquest of Palestine", *Journal of Palestine Studies*, (Fall 1988), 18:1, pp. 4-70.

Ilan Pappé, "The 1948 Ethnic Cleansing of Palestine", *Journal of Palestine Studies* (Autumn 2006), 36:1, pp. 6-20.

Ilan Pappé, *Ethnic Cleansing in Palestine* (Oxford: Oneworld, 2006).

כיבוש הערים: השוואת הגרסאות בעניין חיפה

Efraim Karsh, "Nakbat Haifa: Collapse and Dispersion of a Major Palestinian Community", *Middle Eastern Studies*, 37:4 (2001), pp. 25-70.

Walid Khalidi, "The Fall of Haifa Revisited", *Journal of Palestine Studies*, 37:3 (spring 2008), 30-58.

תמיר גורן, "מדוע עזבו התושבים הערבים את חיפה: עיון בסוגיה חצויה", קתדרה, (80), 1996, עמ'

Benny Morris, "Operation Dani and the Palestinian Exodus from Lydda and Ramle in 1948", *Middle East Journal*, 40:1 (1986), pp. 82-109.

Alon Kadish and Avraham Sela, "Myths and Historiography of the 1948 Palestine War Revisited: The Case of Lydda", *Middle East Journal*, 59:4 (2005), pp. 617-634.

אלון קדיש, אברהם סלע וארנון גולן, כיבוש לוד, יולי 1948 (תל אביב: משהב"ט, 2000).

Spiro Munayyer, "The Fall of Lydda", *JPS*, 27:4 (1998), 80-98.

ולהשוואה עם עיר אחרת שנכבשה באותה שבוע ר' מוסטפה עבאסי, "כיבוש נצרת: העיר הערבית ששרדה את המלחמה", עיונים בתולדות ישראל, 20 (2010), 101-121.

מעורבות מדינות ערב:
אברהם סלע, "צבא ההצלה בגליל במלחמת 1948 מתוך: אלון קדיש (עורך), מלחמת העצמאות תש"ח-תש"ט, עמ' 234-282.

יואב גלבר, "פלישת צבאות ערב ב-15 במאי 1948", עיונים בתקומת ישראל, 3 (1993), 23-74.

עבדאללה ו"הקנוניה"
Avi Shlaim, *The Politics of Partition, 1921-1951: King Abdullah, the Zionists, and Palestine* (Oxford: Oxford University Press, 1998).

Efraim Karsh, "Historical Fictions", *Middle East Quarterly*, September 1996
<http://www.meforum.org/93/historical-fictions>

הוויכוח על "הקנוניה" בשלושה גליונות עוקבים של "מערכות": אלחנן אורן, מרדכי גזית ודן שיפטן, מערכות, גליונות 311-314 (1988-1989).

האז"ם ומשטר ההפוגות

Joseph Heller, "Bernadotte's Mission to Palestine (1948)", *Middle Eastern Studies*, 20:4, (Oct., 1984), pp. 224-232.

מיעוטים וסייענים במלחמה
Laila Parsons, "The Palestinian Druze in the 1947-1949 Arab-Israeli War", *Israel Studies*, 2:1 (1997), 72-93.

הלל כהן, צבא הצללים: משת"פים פלסטינים בשירות הציונות (ירושלים, 2004), עמ' 239-276.

ת"ת, תשס"ט, תשס"ח: תשס"ח תשס"ח תשס"ח (ת"ת תשס"ח תשס"ח תשס"ח 1999).

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 30 %
הגשת עבודה 70 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

1. מבחן בקיאות על שני מאמרים בסיסיים ייערך בשבוע החמישי של הקורס. ציון 85 במבחן הבקיאות הוא תנאי להגשת עבודת הגמר או העבודה הסמינריונית בקורס.

2. ייתכנו שינויים בביבליוגרפיה על פי ההתפתחויות בקורס